

Niet lineair besparen, maar doordacht handelen bij overheidsaankopen.

Op de webpagina 'De Stand van het Land' van De Morgen kan de lezer volgen wat de financiële situatie is van België. Uitgaven en inkomsten worden tegenover elkaar geplaatst, tekorten worden uitvergroot. Andere socio-economische indicatoren maken het plaatje volledig. Volledig ? Niet echt. Binnen een perspectief van duurzame ontwikkeling ontbreken sowieso de ecologische en sociale indicatoren. Denk hierbij bijv. aan de uitstoot van broeikasgassen en kinderarbeid. Twee van de vele andere maatschappelijke bekommernissen gekoppeld aan onze productie- en consumptiepatronen die nochtans onze aandacht verdienen.

Natuurlijk begrijpen we wel waarom de financiële situatie als hét belangrijkste naar voor wordt geschoven. Wereldwijd heerst er een financiële bankencrisis, die zich doorzet in Europa en België en zich vertaald in een economische crisis. Het huidige systeem davert op zijn grondvesten. Nu is er even geen tijd om het werk van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en de Europese Unie (EU) ter harte te nemen. Nochtans werkten en werken beide gerenommeerde instellingen aan een project '*GDP and beyond - Measuring progress in a changing world*'. En hebben we in België geen politieke leiders die telkens opnieuw aangeven dat we de aanbevelingen van deze instellingen moeten uitvoeren ? Ook zijn er de resultaten van de '*Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*', de zogenoemde 'Stiglitz-Sen-Fitoussi'-commissie, die door nogal wat politieke leiders in Europa (Sarkozy, Cameron ...) werden omarmd. Maar nu even niet (meer).

Dus gaan begrotingsdebatten over besparingen en nieuwe inkomsten. En dat wil de webpagina van deze krant in beeld brengen. Het omzetten van de zorg om de 'extreme aarde' komt later wel aan bod. Nu even niet de vraag stellen of er soms een verband bestaat. Laat de 'Indignados' of 'Occupy Wall Street' dat maar doen op een klunzige manier. Totaal ongevaarlijk voor het huidige systeem. De serieuze politieke leiders – hierboven genoemd – gaan nu even door met het beleid. Dat is dringend. En dat begrijpen we.

Maar mogen we even ? Mogen we de vinger opsteken ? We hebben namelijk een ideetje. We merken namelijk dat de aankoop van goederen een van de grootste begrotingsposten is. Meer dan 13 miljard Euro op jaarbasis. We weten wel dat het 'bon-ton' is om lineair te besparen, in de zin van 'elk departement 5 % minder'. De vraag is of deze benadering – behalve de financiële besparing op korte termijn in functie van de begroting – iets uithaalt. Komt de publieke dienstverlening hierdoor niet in het gedrang?

Neen, hier willen een pleidooi houden om verder te gaan. Tot tientallen procenten. Op voorwaarde dat het op een doordachte wijze gebeurt. Hoe moeten we dit aanpakken ? Ten eerste: een performant managementsysteem waarbij de maatschappelijk verantwoordelijkheid wordt opgenomen, incl. milieuzorg. Ten tweede: bij overheidsaankopen consequent 'life cycle costing' toepassen. Even inzoomen op beide.

Een moderne overheid heeft zijn mond vol van management. De vraag is of de aangewende systemen wel performant zijn én gericht zijn op het opnemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid. We voegen er in deze context expliciet aan toe "incl. milieuzorg". De reden hiervoor is dat een vijftal jaar geleden de regering ervoor heeft gekozen om alle federale overheidsdiensten een EMAS-certificaat te laten halen. Op die manier konden deze diensten dan

bewijzen dat ze op een performante wijze rekening hielden met milieuzorg. En we weten nu al een twintig jaar dat preventieve maatregelen kostenneutraal of –besparend zijn. Laat ons echter eraan te twijfelen of – 5 jaar na datum – alle federale overheidsdiensten over een performant milieuzorgsysteem beschikken.

We horen U al opmerken dat EMAS toch niet de nieuwe ‘heilige graal’ is waarnaar op zoek moet worden gegaan. Het moet toch ook kunnen met andere managementsystemen. Dit is correct. Een nieuw pilootproject bij de federale overheid betreft trouwens het verinnerlijken van ‘maatschappelijke verantwoordelijkheid’ via het toepassen van de ISO 26000-norm. Maar toch. Neem het voorbeeld van de FOD Economie. Consequent gaan ze voor EMAS en de doorwerking van een aantal actiepunten zoals het ‘ECOPRINT’-project. De bedoeling was en is om 1) over jaarlijkse gegevens te beschikken die gemakkelijker analyseerbaar zijn, 2) individuele printers en fotokopieerapparaten te vervangen door gemeenschappelijke multifunctionele en 3) deze af te stellen op recto verso afdruk. De resultaten zijn verbluffend: het aantal toestellen is van meer dan 1500 gedaald naar minder dan 400; het aantal modellen van meer dan 150 naar minder dan 20, wat dan weer een invloed heeft op het aanhouden van voorraden ‘toner’ enz. Gaan alle federale overheden op die manier tewerk? Een ander voorbeeld in dezelfde lijn zou ‘ECODRIVING’ kunnen zijn. Gerenommeerde onderzoeksinstituten in België hebben al vaak gewezen op het belang hiervan voor het verbruik van de wagen. Cijfers tonen aan dat het brandstofverbruik per honderd kilometer voor eenzelfde wagen (bij ongeveer eenzelfde aantal gereden kilometers) tot 30 % hoger of lager kan liggen. Waarom zou dat bij de federale overheidsdiensten anders zijn?

Als via een performant managementsysteem de reële behoeften bepaald en beïnvloed zijn geweest om een adequate publieke dienstverlening te kunnen leveren, dan is de vraag natuurlijk welke overheidsaankopen nodig zijn. Bij de federale overheid zijn er twee diensten die een centrale rol vervullen: de Regie der Gebouwen én de FOD Personeel en Organisatie. De eerste stelt zich voor als *“de vastgoedsspecialist van de federale staat”*. Zij beheert circa 8 miljoen m² verspreid over zo’n 1 500 gebouwen die ofwel eigendom zijn van de federale staat of die worden gehuurd. Binnen de tweede overheidsdienst houdt Federale Opdrachtcentrale *“zich bezig met het plaatsen en opvolgen van overheidsopdrachten voor groepscontracten ten voordele van federale overheidsdiensten”*. En nu komt het tweede stuk van ons pleidooi. Bij overheidsaankopen, mede door de rigide opvolging van de Europese wetgeving terzake, is de aankoopprijs het belangrijkste aspect voor wat betreft de economische criteria. De vraag is natuurlijk met welke erfenis de federale overheidsdiensten dan worden opgezadeld? Nee, we gaan hier niet het terechte pleidooi houden om rekening te houden met ecologische en sociale criteria, dat zou vanzelfsprekend moeten zijn, maar wel erop wijzen dat de gebruiksfase van een aankoop vaak vele malen meer kost dan de aankoopprijs zelf. Twee voorbeelden.

Het eerste voorbeeld sluit aan bij het ‘ECOPRINT’-project. Nadat het aantal printers en het aantal modellen van printers kon verminderd worden, is het natuurlijk de vraag welke printers aan de blijvende behoefte kan voldoen? Enkele cijfers. De kost van een printer na een levensduur van 5 jaar is ongeveer het vijfvoudige. Tussen de verschillende merken die eenzelfde soort printer kunnen leveren kan er een kostprijsverschil zijn van om en bij de 40 %. En tussen twee soorten printers die worden aangeboden om dezelfde soort behoefte te dekken zit een prijsverschil van ongeveer een factor 3. U moet weten dat er elk jaar duizenden van die printers door de federale overheid gekocht worden. Een foute keuze loopt dus al snel in de miljoenen Euro.

Enigszins van een andere orde is de aankoop van wagens. De prijs ligt natuurlijk vele malen hoger dan van printers. De kost over de levenscyclus van een wagen bedraagt iets meer dan het dubbele. Ook hier is de juiste keuze om aan een bepaalde behoefte te voldoen essentieel: het bepaalt immers niet alleen de kost om een wagen aan te kopen, maar evenzeer de kost over de levenscyclus van de wagen. Een foute keuze heeft immers een impact van ongeveer factor 2 op de totale kostprijs. Dit verschil loopt al snel op tot enkele tienduizenden Euro per wagen.

Besluit. Veeleer dan te streven naar een lineaire besparing op de overheidsaankopen is een doordachte aanpak noodzakelijk. Het ligt voor de hand dat op die manier een veelvoud kan bespaard worden. De voorwaarde is dat elke federale overheidsdienst wordt afgerekend om zijn systematisch, samenhangend en voortdurend managementsysteem (incl. milieuzorg) en dat de centrale diensten (Regie der Gebouwen, FOD P&O) op een transparante wijze 'life cycle costing' toepassen en documenteren. En hierop moeten worden toegezien.

Oh ja, ook dit nog. Een lagere kost tijdens de levenscyclus levert quasi zeker milieuvoordelen op. Nu nog opletten dat er niet wordt afgewenteld op de sociale bekommernissen in de samenleving.